

The Place and Importance of Playgrounds in Child Development

Merve ÜNAL
İnönü University, Faculty of Education

Abstract

Education is an activity that is not restricted to the school areas, sometimes goes beyond the school walls. Similar to schools, various institutions or establishments like playgrounds, libraries, and museums also take place in educational and/or instructional process. Among these places, playgrounds can be regarded as critically important in terms of discharging children's high energy, positive self (ego) development, exploring skills, self esteem and success of children, and also cognitive, physical and psychological development of children. We need playgrounds to enhance these skills and to provide an option for our children to learn new things. In this study we will argue importance and kinds of playgrounds

Keywords: *Child, game, playgrounds*

SUMMARY

It is stated that game is a part of the real life and is a learning process for the child which has a certain purpose or not, which is done regularly or irregularly, which the child, in any circumstance, takes place in voluntarily and willingly, and which is the base on his or her physical, mental emotional, linguistic and social development (Dönmez, 1992).

Playing a game, for a child, is the best education program about social, physical and cognitive development. Using materials and establishing connections with the other children, they learn how to control their environment, the sense of competition and enjoyment. Playing a game is a way to lead the children has the basic knowledge about the world on time. This knowledge open them a way to the language, art, social science, mathematics and physics they will learn (Korkmaz, 2009). When child plays games with his or her friends the child learns the basic rules such as sharing, helping, respecting to the others' rights, and taking responsibility. When child plays games which require physical power such as jumping, running, leaping, climbing, crawling, it also increases taking oxygen, the circulation of the blood and carrying food to the tissues, besides it helps the systems, such as circulation, respiration, digestion and excretion, work regularly. Additionally, the child can symbolically reflect the statements that disturb him/her in real life and his/her feelings that he/she cannot share with the others, and can express them in games (Arnas, 2007).

The types of games are, generally, separated in six underlying structures; me-too games, creative games, adventure games, outdoor-games, jigsaw puzzle games, imaginary games (Pehlivan, 2005). These types of the games, especially creative games, adventure games, outdoor games are played in playgrounds.

In this study, recently, increasing children game spaces have been defined and been mentioned their types. Playgrounds importance about the child development scale have been emphasized. What should be paid attention as the playgrounds are designed in the future, and it has been mentioned the game equipments which will be able to take place in the playgrounds.

Playgrounds

Playgrounds are the outdoor spaces where are used often and the spaces that serve active reactions the needs of the children (1-14 years old). Being concerned with psychologically, playground is the space outside the children, but it does not belong to the outside world. It is a third area out of external and internal reality (Pehlivan, 2005).

Researchers have revealed that the playgrounds are important not only for the physical power and also for the mental power. Playgrounds help the children's social, emotional and cognitive improvement (Pehlivan, 2005). Playground is a spatial educational environment designed for supporting the activities based on the child's social, emotional, cognitive and physical improvement. Playgrounds should allow the child to play the different types of the games such as creative games, game with common elements, water-sand games, silent games, shared outdoor games. A playground, well-designed and administered, gives the children opportunity to improve their motor senses, social development, learning, giving decision, fantasy games (Alqudah 2003)

Playing in the playground improves the children's self-confidence, language, communication, high brain functions and social skills. It gives the children opportunities analyzing social roles and relationships around him/her and learning (Bal, 2005).

We can specify the contributions of the playgrounds to the child's growing as following;

- It helps to the child's mentally and physical development.
- Child knows the environment and cleans the fear.
- It develops the child's concentration power and skills.
- It helps the child to develop the sense of responsibility.
- It increases the cooperation and solidarity senses of the child.
- The enterprise of the child in society increases

That's why, children need the playgrounds which improve their skills and provide them opportunities to learn new things. To satisfy this need, playgrounds in different

forms and structures have been designed. The playgrounds known well and accepted are;

- a) Traditional (classic) playgrounds
- b) Contemporary (sculptural) playgrounds
- c) Adventure playgrounds
- d) creative playgrounds
- e) special playing-learning grounds
- f) other playgrounds

Among the playgrounds, adventure playgrounds are the spaces that fulfill the children's needs most. Today, adventure playgrounds and creative playgrounds, which are free-for-all, that serve the children creative games, that lead them to the social and cognition games, ought to be designed. Dramatic representations mustn't be ignored in children's plays in public spaces.

According to Arnold (1996) the main points of the playground design are those;

- a) For the child needs different kinds of game opportunities to complete his/her physical, mental and social development, as design is being done, these must be concerned.
- b) the game leaders and the teachers should collaborate with the children at the playtime.
- c) Reconstituted plays, to create new games, to play with the natural element such as water and sand and kinds of activity spaces which include distributed playing spaces for silent games should be designed.
- d) Succeeded playgrounds depend on the perspective of the playground and on its well-organized form, not on the play configuration.
- e) Playgrounds let the children create their own environment.
- f) In playgrounds, ambiguity to encourage fantasy game; flexibility for the creative and cognition plays; open success points which improve self-concept potently should be provided.
- g) Small spaces provide variety and change the surface. Steps, bushes, plants, colors, configurations increase the availableness of the playgrounds.
- h) Daily stages should be provided to let the children choose the aims which the children can complete.
- i) The places on the ground and a kind of climbing should be used to prepare the children for struggling with the difficult and exciting situations (Bal, 2005; Pehlivan, 2005)

DISCUSSIONS & CONCLUSIONS

Playgrounds let the children canalize his/her aggressive behaviors positively, discharge his/her accumulation of hyperergy?, support the positive ego development. They let the child discover his/her own abilities, know his/her bodies, and control his/her power (Sevinç, 2004).

Children playgrounds, especially in the city centre, are increasing in many districts day by day. The best children playgrounds which fulfill needs of the child are adventure game places. Today, the playgrounds are the same as each other, and they have become the spaces on which the things are settled without thinking more. But, the playgrounds should be the spaces which contribute the children to complete their physical and mental improvement (Bal, 2005).

Çocuk Gelişiminde Oyun Alanlarının Yeri ve Önemi

Merve Ünal

İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Özet

Eğitim, sadece okullar ile sınırlı olmayıp okul dışı alanlarda da devam eden bir etkinlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Okullar gibi, çocuk parkları, çocuk oyun alanları, kütüphaneler, müzeler, çeşitli kurum ve kuruluşlar da eğitim sürecinin içinde yer almaktadır. Bunların arasında oyun alanları, çocukların fazla enerjilerinin kabul edilebilir bir şekilde harcaması bakımından olumlu benlik gelişimi, yeteneklerin keşfedilmesi, çocuğun öz güven ve başarısı, gücünü kontrol edebilmesi, bilişsel, bedensel, psikolojik vb. gelişimleri açısından büyük önem taşımaktadır. Bu becerilerin geliştirilmesi için ve çocukların yeni bir şeyler öğrenmelerine olanak sağlanması için oyun alanlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmada, çocuk oyun alanları çeşitlerinden ve çocuk oyun alanlarının öneminden bahsedilecektir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, oyun, oyun alanları

GİRİŞ

Oyun, genel tanımıyla belli bir amaca yönelik olan veya olmayan, kurallı ya da kuralsız gerçekleştirilen, her durumda çocuğun isteyerek ve hoşlanarak yer aldığı, fiziksel, bilişsel, dil, duygusal ve sosyal gelişimin temeli olan, gerçek hayatın bir parçası ve çocuk için en etkin öğrenme süreci olarak ifade edilmektedir (Dönmez, 1992). Oyun sağlıklı, sosyal, fiziksel ve zihinsel olarak çocuğun gelişimi için başlıca bileşen ve çocuğun yaparken öğrendiği, sosyal ve fiziksel çevreyle uzlaştığı bir işlemdir (Uluğ, 2007). Çocuğun dünyaya uyum sağlamasında önemli bir araçtır (Korkmaz, 2009). Çocuk oyun oynadıkça duyguları keskinleşir, yetenekleri serpilir, becerileri artar. Çünkü oyun, çocuğun en doğal öğrenme ortamıdır. Duyduklarını, gördüklerini sımayıp, denediği, öğrendiklerini pekiştirdiği bir deney odasıdır. Oyun, çocuğun özgürlüğüdür (Yörükoğlu, 2002).

Oyun oynamak çocuklar için, sosyal, fiziksel ve kavramsal gelişim konusunda en iyi eğitim programıdır. Malzemeleri kullanarak, diğer çocuklarla iletişime geçerek çevrelerini kontrol etmeyi, rekabet ve eğlence duygusunu öğrenmektedirler. Oyun oynamak zamanda çocukların dünya ile ilgili temel bilgileri edinmelerinin bir yoludur. Bu bilgiler daha sonra öğrenecekleri dil, sanat, sosyal bilimler, matematik ve fen ile ilgili tüm bilimlerin yolunu açmaktadır (Korkmaz, 2009). Çocuk arkadaşlarıyla oyun oynarken paylaşma, yardımlaşma, çevre ile olumlu ilişkiler kurma, başkalarının haklarına saygı gösterme ve sorumluluk alma gibi temel kuralları öğrenmektedir. Çocuğun atlama, koşma, sıçrama, tırmanma, sürünme gibi fiziksel güç gerektiren oynaması, dolaşım, solunum, sindirim ve boşaltım gibi sistemlerin düzenli çalışmasını

sağlamasının yanı sıra oksijen alımı, kan dolaşımı ve dokulara besin taşınmasını da artırmaktadır. Ayrıca çocuk gerçek yaşamda kendisini rahatsız eden durumları ve diğer insanlarla paylaşmadığı duygularını, sembolik olarak oyuna yansıtılabilmekte ve oyun yoluyla ifade edebilmektedir (Arnas, 2007).

Oyun türleri genel olarak taklit oyunları, yaratıcı oyunlar, macera oyunları, açık hava oyunları, yıkıcı-yapıcı oyunlar, hayali oyunlar olmak üzere altı temel yapıya ayrılmaktadır (Pehlivan 2005). Bu oyun türleri arasında özellikle yaratıcı oyunlar, macera oyunları açık hava oyunları, oyun alanlarında oynanmaktadır. Bu çalışmada, günümüzde giderek artan çocuk oyun alanlarının tanımı yapılmış, çeşitlerinden bahsedilmiştir. Oyun alanlarının çocuk gelişimi açısından önemleri vurgulanmıştır. Daha sonra oyun alanları tasarlanırken nelere dikkat edilmesi gerektiği ve oyun alanlarında yer alabilecek oyun araçlarından bahsedilmiştir.

OYUN ALANLARI

Oyun alanları çok yoğun olarak kullanılan ve çocukların (1-14 yaş arası) aktif rekreasyon ihtiyaçlarını karşılayan açık alanlardır. Psikolojik olarak değerlendirildiğinde oyun alanı çocuğun dışında, ancak dış dünyaya ait değildir. İç ve dış gerçeğin dışında üçüncü bir alandır (Pehlivan, 2005).

Oyun hakkı ve oyun alanları hakkını da kapsamak üzere çocuk haklarıyla ilgilenen- UNICEF ve IPA (International Play Association) olmak üzere iki uluslararası kuruluş vardır. 1959 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yasası ile bağlantılı olarak bir Çocuk Hakları Bildirgesi yayınlanmıştır. Bu Bildirgenin. 7.maddesi "*Çocuğa eğitimde olduğu gibi, oyun oynamada da tam fırsat tanınmalıdır; toplum ve kamusal otorite bu hakkı yerine getirmeye çalışmalıdır.*" şeklindedir. 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen Çocuk Hakları Bildirgesi'nin 31.maddesinde çocukların boş zaman geçirmeye, dinlenmeye, yaşlarına uygun olarak oyun oynamaya ve kültürel ve sanatsal etkinliklere katılmaya hakları olduğu vurgulanmaktadır.

IPA tarafından düzenlenen toplantılarda çocuğun boş zamanı, oyun ve oyun olanakları konusunda kararlar alınır. Bu kararlar doğrultusunda, konut bölgelerinde yeterli oyun ve rekreasyon olanakları sağlamak için her ülkede yasal önlemler alınmalıdır; oyun ve çocuk gelişimi konuları mimarların, plancıların, peyzaj mimarlarının, eğitimcilerin, hastane personelinin kısacası meslek yaşamlarında çocukla temas eden her mesleğin eğitimine dahil edilmelidir (Akt. Tekkaya, 2001); hükümetler ve yerel yönetimler eğitime, yollar ve parklar inşa etmeye olduğu kadar çocuğun okul dışı yaşamının koşullarını hazırlamaya da ciddiyetle eğilmelidir (Akt. Tekkaya, 2001) maddeleri bunlardan bazılarıdır. 1977 yılında Dünya Çocuk Yılı nedeniyle açıklanan Çocuk Oyun Hakları Malta Deklarasyonunda, oyunun-beslenme, sağlık, barınma ve eğitimin yanı sıra-her çocuğun gelişim potansiyeli için yaşamsal önemi olduğu vurgulanmıştır (Tekkaya, 2001; Yılmaz ve Bulut, 2003).

Oyun potansiyeli üzerinde mekânın etkisi vardır. Mekân bilincinin oluşması, algı ve motor gelişiminin uyarılması için çocuk çeşitli mekânları deneyimlemelidir. Çocuğun mekân duygusuna sahip olabilmesi için üstünde-altında, içinde-dışında, açık-kapalı, sağ-sol, yakın-uzak gibi çeşitli kavramları öğrenmesi gerekir. Biçimlerin, dokuların, renklerin, tasarımların ve seslerin tekrarı çocukların öğrenmesini sağlamak için önemlidir. Gerçekte her mekân ve her ortam eğitim için bir potansiyele sahiptir. Bir oyun alanı çocuğa biçim, boyut, sayı, parçalar arası ilişki vb. gibi kavramları geliştirmesi için yardımcı olmalıdır (Tekkaya, 2001).

Araştırmalar, oyun alanlarının sadece fiziksel güç için değil, aynı zamanda mental güç için de önemli olduğunu ortaya çıkarmıştır. Oyun alanları sosyal, duygusal ve bilişsel becerilerin gelişmesine yardım eder (Pehlivan, 2005). Oyun alanı, çocuğun sosyal, duygusal, bilişsel ve fiziksel gelişim ve eğitimi için esas olan aktivitelerini desteklemek için tasarlanmış mekânsal bir eğitim çevresidir. Oyun mekânı farklı etkinliklerle, yaratıcı oyunlar, doğal elemanlarla oyunlar, su ve kum oyunları, sessiz oyunlar, paylaşılan açık-alan oyunları gibi farklı oyun türlerine olanak sağlamalıdır. İyi tasarlanmış, iyi yönetilen bir oyun çevresi çocuklara motor becerilerin geliştirilmesi, sosyal gelişim, öğrenme, karar verme, fantezi oyun, eğlenmek için oyun oynama gibi gelişim fırsatları tanımaktadır (Alqudah, 2003).

Oyun alanlarında oynamak çocukta kendine güveni artırmakta, fiziksel birçok yetinin yanında dil, iletişim kurma, yüksek beyin fonksiyonları ve sosyal yetenekleri geliştirmektedir. Çocuğun çevresindeki dünya hakkındaki ilişkileri ve sosyal rolleri inceleme ve öğrenme fırsatı verilerek gelişmektedir (Bal, 2005).

Çocuk oyun alanları, kent açık-yeşil alan sistemi içerisinde önemli bir yer tutmaktadırlar. Yeşil alan donatımları için kentlerde ve kent çevresinde ayrılan alanlar ülkelere göre değişmektedir. Örneğin, Amerika'da oyun alanları; çocuk bahçesi-ilkokul birlikteliği ve çocuk bahçesi-park birlikteliği şeklinde ele alınmıştır. Almanya'da oyun ve çocuk bahçeleri için 0.5-2.4 m²/kişi'lik bir değer öngörülmektedir. Avustralya'da 5000 kişinin yaşadığı bir mahallede oyun alanı olarak 14.000 m² önerilmiştir. Fransa'da kent içi oyun alanlarında çocuk başına 5 m²'lik alan, serbest oyun alanlarında ise çocuk başına 10 m²'lik alan önerilmiştir. İngiltere'de ise çocuk başına düşen öneri oyun alanı 24.1 m²'dir (Yılmaz ve Bulut, 2003).

Ülkemizde ise çocuk oyun alanları, "Çocuk Bahçesi" olarak ele alınmakta, alan ihtiyaçları ise kent plâncılarına göre değişiklik göstermektedir. Apartman tipi yerleşim ünitelerinde çocuk bahçesinin 1000 m²'den az olmaması savunulurken, bazı araştırmacılara göre ise her çocuk için 6.5 m² ayrılarak, en küçük çocuk bahçesinin 250 m²'den küçük olmaması ve yerleşim alanı büyüdükçe 250-1000 m²'ye kadar genişlemesi önerilmektedir. 2 Eylül 1999 tarih ve 23804 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan imar kanununda 10 m²/kişi'lik öneri yeşil alan değeri dikkate alınarak, kişi başına yaklaşık 2.114 m² çocuk oyun alanı öngörüldüğü belirlenmiştir. Çocuk oyun alanları kentte hem yeşil alan sistemine katkıda bulunmakta, hem de çocukların gelişiminde önemli rol oynamaktadır (Yılmaz ve Bulut, 2003).

Oyun alanlarının çocuğun gelişimine katkılarını şu şekilde sıralanabilir.

- Çocuğun ruhsal ve fiziksel gelişimine yardımcı olur.
- Çocuk çevreyi tanıyarak korkuyu atar.
- Çocuğun dikkatini yoğunlaştırma gücünü ve yeteneğini artırır.
- Çocukta sorumluluk duygusunun gelişimine yardımcı olur.
- Çocuğun işbirliği ve dayanışma duygusu artar.
- Çocuğun toplum içinde girişkenliği artar.

Bu nedenle, çocuklar becerilerini geliştirmelerine ve yeni bir şeyler öğrenmelerine olanak sağlayacak oyun alanlarına ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyacı karşılamak üzere değişik tarz ve yapıda oyun alanları dizayn edilmiştir. Bunlardan en çok bilinen ve kabul görenleri şu şekildedir (Pehlivan, 2005):

1. Geleneksel Oyun Alanları

En sık görülen oyun alanı tipidir. Standart malzemelerden oluşur. Oyun alanındaki aletler genelde bir tek kullanıma cevap verecek niteliktedir. Donanım genellikle tek başına kullanılır ve büyük kas aktivitesine ve motor gelişime yöneliktir. Geleneksel oyun alanlarında en çok kullanılan donanım salıncaktır. Geleneksel oyun alanları salıncak, kaydırak, tahterevalli gibi kas geliştirici aletlerden meydana gelen fakat bilişsel ve sosyal oyuna olanak sağlamayan oyun birimleridir (Bal, 2005; Pehlivan, 2005; Tekkaya, 2001). Bu alanlarda çocuk davranışlarının % 77.9'u işlevsel, % 2'si ise dramatiktir (Tekkaya, 2001).

Avantajları:

1. Buradaki aletler genellikle çocukları cezbedici ve çok güçlü oyun imajı yaratacak tiptedir.
2. Araştırmalar göstermiştir ki geleneksel oyun alanlarında kullanılan malzemeler daha çok adale geliştiricidir.
3. Bu tip alanlarda çocukların en sevdiği sallanma ve kayma aktiviteleri bulunur.

Dezavantajları:

1. Yaratıcılığa teşvik etmez.
2. Emniyet çok azdır. Metal malzemelerden dolayı güvenlik yoktur. Sert salıncaklar, tek başına duran kaydıraklar tehlikeli olabilir.
3. Geleneksel oyun alanları toplu oyun oynanmasına pek elverişli değildir. Bireysel oyuna ağırlık verilir.

On dokuzuncu yüzyıl sonunda çocuklar için "geleneksel çocuk parkları" oluşturulmuştur. Fakat formel olarak, mekansal olarak ayrılmış oyun alanı kendi problemlerini de birlikte getirmiştir. Ayrıca "geleneksel çocuk parkı"nın çocukların ihtiyaçlarına cevap vermek ve oyun aktivitesinin sürekliliğine katkıda bulunması açısından verimli olmaması açısından eleştirilmeye başlanmıştır (Memik, 2004).

2.Çağdaş (Heykelsi) Oyun Alanları

Tipik olarak sürekli bir yapı formunun bütün parçalarını birleştiren oyun alanlarıdır. Genellikle bir tasarımcı (mimarlar ya da peyzaj mimarları) tarafından planlanır. Arazi ve malzeme heykelimsi kullanılır. Statiktir, su ve fiskiyeler, tırmanma tepeleri, tüneller içinde yapılmış kayak yerleri vardır. Heykelsi oyun alanları genelde statik olur; içinde çocuklardan başka hiç bir şey hareket etmez. Üstün özelliklerle donanmış veya çok fonksiyonlu yapılar olarak bilinen bir yapılanmadır ve süreklilik arz eden bir parçanın farklı parçalarını birleştirme veya bağlantılandırma işlemini gerekli kılar. Daha az sayıda, daha fazla maliyetli, çocuklar tarafından geleneksel oyun alanlarından daha fazla sevilen ve eğitsel anlamda çocukları oyunun faydalı biçimine teşvik eden bir yapılanmadır (Pehlivan, 2005).

Avantajları:

1. Eğitim açısından faydalı oyun formlarına olanak sağlar.
2. Genellikle esnektir. Komşuluk ünitelerinde büyükler tarafından da çok beğenilirler.
3. Çocuklar elemanlardan özellikle sudan çok etkilenirler.
4. Sosyal oyun, gözlemlene ve sakin oyun alanları geleneksel oyun alanlarından daha iyidir.
5. Bitki ve ağaçların kullanımı, hem büyüklerin, hem de çocukların çok hoşuna gider.
6. Çağdaş oyun alanlarında bazı spesifik karakteristikler (kuşatılmış alanlar gibi) belirli oyun davranışlarını geliştirebilir.

Dezavantajları:

1. Çok beton kullanımından veya toprak doldurmadan dolayı pahalıya mal olur.
2. Bazı çocukların en büyük hobilerinden olan adale geliştirme aletleri burada yoktur. Çocuklar çabuk bıkar canları sıkılır.
3. Karmaşıktır.
4. Geri çekilme, mahrumiyet, ortak kullanım vb. sorunlar çıkabilir.

3.Macera Oyun Alanları

Çağdaş oyun alanlarına karşıt oyun alanlarıdır. Bu alanlarda hiçbir alet statik değildir. Çocuğun kendi oyun çevresini kendisinin yaratacağı el aletleri bulunur. Macera oyun alanlarında çocuk için “yönlendirilen oyun” yerine “katılımcı oyun” vardır. Maceracı oyun alanının en önemli ögesi liderdir. Bu alanlarda lider olmadan çalışılmaz, bu kişi genellikle gönüllü bir yetişkindir. Çocukların mekândaki elemanları yaratıcı şekilde kullanması, kullanarak çevrelerini yeniden şekillendirmeleri beklenir. Oyun alanları içinde çocukların oyun ihtiyacını en çok karşılayan macera oyun alanlarıdır. Lider çocuklara aletlerin nasıl kullanılacağını öğretir ve sonra onları serbest bırakır. Bu tip oyunlar esnek yapısı ile oyun liderinin ihtiyaç duyduğu bilişsel, sosyal ve fiziksel gelişimini sağlar. Bu oyun alanları emniyetlidir ve çocukların birbirleriyle yardımlaşmayı öğrenmelerine olanak sağlar (Pehlivan, 2005; Tekkaya, 2001).

Oyun alanları içinde çocukların oyun ihtiyacını en çok karşılayan macera oyun alanlarıdır. Macera oyun alanları görsel açıdan en az çekici ve en az estetik olan oyun alanı türü olmasına karşın çocukların en uzun süre kaldıkları oyun alanıdır denebilir (Bal, 2005).

Avantajları:

1. Sosyal ve fiziksel olarak, oyunu geliştirici gereksinimlerin çoğunu karşılar.
2. Emniyetlidir.
3. Yardımlaşmayı, çocukların problemlerini çözmelerini, kendi kendilerini keşfetmelerini sağlar.

Dezavantajları:

1. Çok iyi bir biçimde yaklaşılmazsa oyun alanlarının görünümünden ve çocukların pislikle oynamalarından dolayı anne ve babalar itiraz edebilir.
2. Anne ve babaların oyuna karışması ile çocuklar engellenebilir.
3. Genellikle okul çağındaki çocuklar tarafından kullanılır. Halbuki küçük çocuklar da alet kullanabilir.

4.Yaratıcı Oyun Alanları

Yaratıcı parklar, çocuklara kendi çevrelerini yaratabilecekleri modüler bölümler önerir. Tasarım ve donanımda çeşitlenir. Genelde kum gibi şekillendirilebilir malzemeler bulunur. Tekerlekli araç alanı, su ve kum alanı, tırmanma, sallanma ve fantezi oyunu için karmaşık birimler bulunabilir. Yaratıcı oyun problem çözme konusunda çocuğa esnek bir yaklaşım kazanma fırsatı sağlar; ancak tasarımcı için bu oyunu sağlamak güçtür. Hareket ettirilebilen ya da değiştirilebilen esnek elemanlar daha çok yaratıcı oyunu sağlar. Çocuklar el sanatları, tiyatro gibi konularla ilgilenebilirler. Geleneksel oyun donanımının yaratıcı oyunu azalttığı görülür. Modüler sistemin çocuğun serbestliğini engellemesi ve çocukların alet kullanmayı öğrenmemeleri bu sistemin sınırlılığıdır (Pehlivan, 2005; Tekkaya, 2001).

5.Özel Oynama-Öğrenme Alanları

Özürlü çocuklar için özel olarak yapılmış yumuşak yüzeyler, hafif eğimler, sesler, renkler içeren oyun alanlarıdır. Bu alanlar, özürlü çocuklara normal oyun deneyimi sağlar. Özürlü çocukların ayrı bir ortamda tutulması ve diğer çocuklardan izole edilmesi istenmeyecek bir durum olarak kabul edilmektedir.

Avantajları:

1. Engelli çocuklara normal oyun deneyimi sağlar.
2. Sosyal, fiziksel ve toplu oyun oynayabilmeleri için olanak sağlar.

Dezavantajları:

1. Engelli çocukların diğerlerinden ayrı tutulması her iki taraf için de istenmeyebilir.

6. Diğer Oyun Alanları

Yaygın olarak rastlanan diğer türlerin dışında, çevresel alanlar, kendi kendine yap eğlence parkları, küçük çocuklar için oyun alanları ve yoğun oyun alanları da sayılabilir (Pehlivan, 2005).

Oyun alanları ve oyun çevreleri, öğrenmekte çeşitlilik sağlar. Oyun alanları tasarlanırken şunlara dikkat edilmelidir (Alqudah, 2003):

- a) Oyun alanı tasarımı aktif-pasif oyun, kurallı-kuralsız, dramatik-fantastik oyun, kas aktivitesi gibi farklı aktivitelerin ayrılmış ancak ilişkili bir bölgelemesi demektir. Oyun alanları arasında çocuk seçim yapabilmelidir. En sessiz olan aktiviteyi merkeze yerleştirip, aktif olanlar çevrelerde yer almalıdır.
- b) Çocuk oyun alanlarında dolaşım (sirkülasyon) döngüler şeklinde ve aktivite bölgelerini tarif eder şekilde olmalıdır. Temiz hareket alanına sahip, oyun araçları etrafında engel bulunmayan alanlar olmalıdır.
- c) Büyümenin en önemli kısmı dünyayı deneyimleme olanağına sahip olmak, değiştirmek, bu değişimlerin sonuçlarını görmek ve tüm bu deneyimlerle öğrenmektir. Çocukların çevrelerini değiştirebilmeye gereksinimleri vardır. Bu nedenle oyun alanlarında kum, çakıl gibi malzemelerle çocuğa yeni yapılar (yapı) kurabilmesi için malzeme ve mekân sağlanmalıdır. Kum çocukların çevrelerini değiştirebilme ve biçimlendirme becerileri için gereklidir. İlk kum havuzu Zakerzewska tarafından 1886 yılında inşa edilmiştir. Bu yaratıcı malzemenin kullanılmasıyla çocuk oyununa uygun malzeme seçimi gündeme gelmiştir.
- d) Su güçlü bir mekân kurucu ve çocuk için önemli bir aktivitedir. Su her yaş çocuğu için bir oyun aracıdır. Suyun bir oyun aracı olduğu çocuk parkları kısıtlıdır.
- e) Çocuğa keşfetme, gözlem yapma, problem çözme, deneme-yanılma üzerinden gelişme ve öğrenme fırsatları verilmelidir. Çocuklar yeni becerileri test edebilmelidir. Her yeni mücadeleyi kazanma, vücuduyla neler yapabileceğini keşfeden çocuğun özgüvenini kazanmasını sağlar.
- f) Çocuklar tırmanmayı ve yüksekliklere ulaşmayı severler. Bu noktadan çevrelerine ilişkin yeni bir perspektif edinirler. Yüksek yerler oyuna mücadele kazandırır. Ancak, bu konuda güvenlik başlıca noktadır. Çünkü oyun araçlarındaki çocuk kazalarının %70'i düşme sonucu meydana gelir. Güvenlik hem planlama hem de detay tasarımı işidir. Tırmanma aracı altındaki yüzey düşmeye karşı güvenli ve yumuşak bir malzeme olmalıdır.
- g) Çocuklar hızlanma hissinden ve motor koordinasyonun değişiminden hoşlanırlar. Bunu sağlayan araçlardan örneğin, kaydıraklarda ki eğim zorluk derecesini etkiler. 30° ve daha az eğimlerde çocuk hızını kontrol edebilmektedir.
- h) Oyun mekanına ulaşabilmek için okul öncesi çocuklar, mümkün olduğunca trafik yolu geçmemelidirler. Çünkü araç sirkülasyonu ile kesiştiği takdirde oyun alanlarına giriş tehlikeli olabilmektedir. Bu nedenle oyun alanları yoğun trafikten uzak olmalıdır. Trafik yolu yakınındaki oyun alanlarında hava

kirliliği, egzoz, duman söz konusudur. Başarılı bitkilendirme ile bu olumsuz etki denetlenebilir.

- i) Davranış görüntüleri üzerine araştırmalar, oyun alanlarında oturma ve konuşmanın başlıca işlevlerden olduğunu gösterir. Oturma alanları çocukların dış mekan aktivitelerinin dörtte biri oranındadır.
- j) Oyun alanlarında renk önemli bir bileşendir. Araştırmalar çocukların ruh hallerine göre renk seçtiklerini gösterir. Bu durum oyun alanlarında duyguları ve tepkileri uyarma ve güçlendirme için kullanılabilir.
- k) Oyun alanları tüm yıl boyunca kullanılabilir nitelikte olmalıdır. Rüzgâr ve güneş iki önemli faktördür. Oyun alanları yaz güneşinden ve kış rüzgârından korunmalıdır.
- l) Çocuklar oyun mekânında kendilerini güvende hissetmek isterler. Bir araştırmaya göre evden görülebilen oyun alanları yüksek kullanım oranına sahiptir.
- m) Evin dışında kendine ait bir mekân çocuk kimliği ve psikolojisi için önemlidir. Bir oyun alanı bunu karşılıyor ise bir imgesi yani hemen algılanan bir karakteri var demektir. Oyun alanlarının onları çocuklar için bir nirengi noktası haline getirecek güçlü, kolayca hatırlanabilen bir imgesi olması gerekir.

Oyun alanları içinde çocuğun oyun gereksinimini en çok karşılayan macera oyun alanlarıdır. Çocuğun beraber oynadığı çocuk sayısının azaldığı günümüz yaşamında, sosyal ve bilişsel oyuna yönlendirebilecek, çocuklara daha yaratıcı oyunlar sunacak, herkesin kullanımına açık olan macera oyun alanları ve yaratıcı oyun alanları tasarlanmalıdır. Dramatik oyunlar kamusal alanda yer alan çocuk oyunlarında göz ardı edilmektedir

Arnold (1996)' göre tasarımın ana noktaları şunlardır:

- a) Çocuk, fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimini tamamlamak için farklı oyun fırsatlarına ihtiyaç duyduğu için tasarım yapılırken bunlara dikkat edilmelidir.
- b) Oyun liderleri ve öğretmenleri, oyun zamanında çocuklar ile beraber çalışmalıdır.
- c) Yapılandırılmış oyunlar, yeni oyun yaratmak, su ve kum gibi doğal elementlerle oynamak ve sessiz oyunlar için bölünmüş oyun alanlarını da içeren çeşitli aktivite alanları tasarlanmalıdır.
- d) Başarılı oyun alanları oyun yapılarını değil, tüm oyun alanının görünümünü ve örgütlenmiş biçimine de bağlıdır.
- e) Oyun alanları, çocuklara kendi çevrelerini yaratmalarını sağlar.
- f) Oyun alanlarında fantezi oyununu teşvik etmek için belirsizlik sağlamak, yaratıcı ve bilişsel oyun için esneklik sağlamak, benlik kavramının güçlü şekilde gelişimi için açık başarı noktaları sağlamak gerekir.
- g) Küçük alanlar çeşitliliği sağlar, yüzeyi değiştirir. Oturma katları, çalılık, bitkiler, renkler, dokular oyun alanlarının kullanılabilirliğini artırır.
- h) Çocuklara tamamlayabilecekleri hedefler seçebilmeleri için günlük aşamaları sağlamak gerekir.

- i) Çocukları zor durumlarla mücadele etmeye ve heyecanlı durumlara hazırlamak için zemin üzerinde yerler ve tırmanma durumlarının bir çeşidini kullanmak gerekir (Bal, 2005; Pehlivan, 2005).

Okulöncesi çocukları, açık alanda, keşfetme ve yaratma, yapma ve yıkma, nesnelerin nasıl ve niçin olduğunu öğrenme fırsatları elde ederler. Çocuklar doğal ortamda duyularıyla somut deneyimler kazanır ve hayatı tanıma fırsatını elde ederler. Bu nedenle okulun en önemli bölümlerinden biri açık oyun alanları olmaktadır (Demiriz, Karadağ ve Ulutaş, 2003). İyi planlanmış bir açık hava oyun alanı; plan yapma, sıra bekleme, paylaşma, öğretmenle ve diğer çocuklarla konuşma, ilişki kurmaya imkân vererek onların sosyalleşmesini sağlar, duygusal ihtiyaçlarına cevap verir. Bunun için de anaokulları binası planlanırken geniş bir yer açık hava oyun alanı olarak ayrılmalıdır (Oğuzkan ve Oral, 1997).

Oyun alanının, okul binasının kapladığı alanın en az iki katı genişlikte olması ideal bir ölçüdür. Okulöncesi çocukları için oyun alanlarının ölçüsü 250 m² gereksinime göre 500-1000 m² olması, her çocuk için 6,5 m² den az olmaması gerekmektedir (Demiriz ve ark., 2003). Açık hava oyun alanının zemini; toprak, çimen, beton ya da asfalt olmak üzere üç kısımda planlanmalıdır. Toprak kısmında açık hava oyun araçları bulunur; çimen olarak düşünülen kısım çocukların oturdukları, oynadıkları kısımdır; beton ya da asfalt zemin üç tekerlekli bisikletlere binmek için kullanılır. Ayrıca gölgelik alan ve bireysel oyun alanı gibi yarı açık alanlar da yer almalıdır (Demiriz ve ark., 2003; Oğuzkan&Oral, 1997).

Dışarı oyun alanlarında yer alabilecek oyun araçları şöyle sıralanabilir: Tahterevalli, kaydırak, salıncak, tırmanma araçları, yaylı aletler, dönme dolap, trampelen, tünel, su fiskiyesi, su masası ve su kanalları, su tulumbası, kum havuzu, sallanma çanağı, yürüme tahtası, çuvallar, hamak, araba lastikleri, eski karavan veya araba, üç tekerlekli bisiklet, içi boş karton kutular, kova, kürek, tırmık, plastik bebek ve hayvanlar, çemberler, plastik tüneller, boş variller (Demiriz ve ark., 2003; Sevinç 2004)

Ihn (2001) yaptığı bir araştırmada okulöncesi çocuklarının büyük bir oranının, açık hava oyun alanındaki araçlar arasından taşınabilen araçları (tekerlek, kepçe, kova vb.) %29, %13 'ünün kum alanının, %11'inin üst yapı araçlarını, %10'unun açık alanları seçtiklerini tespit etmiştir (Demiriz ve ark., 2003).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Oyun alanlarında oynanan oyunlar çocukların yaratıcılığını ve bağımsızlığını desteklemektedir. Bu alanlar, koşma, atlama, zıplama, fırlatma, sallanma, tırmanma, kazma, binme, kayma, yakalama gibi çeşitli etkinliklere olanak vermekte ve hareketten doğan kavramlar ve beceriler kazanılmaktadır. Bu alanlarda oynanan oyunlar, çocukların bir arada oynamalarına ve dolayısıyla sosyalleşmelerinde çıkabilecek sorunlara çözüm getirmeye, uzlaşmaya yol açmaktadır. Oyun alanları; çocukların saldırganlık duygusunun olumlu yönde kanalize edilmesini sağlamakta, çocukta fazla enerji birikimini boşaltmakta, olumlu benlik gelişimini desteklemekte, çocuğun

yeteneklerini keşfetmesini, bedenini tanmasını, gücünü kontrol edebilmesini, araç-gereçle mesafe algısını ve yön duyarlılığını kazanmasını sağlamaktadır (Sevinç, 2004).

Çocuk oyun alanları özellikle şehir merkezlerinde birçok semtte gün geçtikçe artmaktadır. Çocuk oyun alanları içinde çocuğun gereksinimlerini karşılayacak olan en iyi oyun alanı macera oyun alanlarıdır. Şehirlerde çocukların oyunlarını fiziksel, sosyal ve bilişsel olarak destekleyecek, yaratıcılıklarını kullanmalarına olanak sağlayabilecek herkesin rahatlıkla kullanabileceği macera ve yaratıcı oyun alanlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Oyun alanları yapılırken, zemin kaplamaları, bitkilendirme, kullanılan oyun araç-gereçlerinin güvenilirliğine dikkat edilmeli ve oyun alanı, planlama ve tasarım ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilmelidir.

Günümüzde oyun alanları daha çok birbirinin aynısı, ticari kaygılar içinde, üzerinde pek fazla düşünülmeden yapılan alanlar haline gelmiştir. Ayrıca yapılan bu alanlarda, çocuğun neler istediği hakkında araştırma yapılmadan çocuğun isteklerine karşılık vermeyen alanlar oluşturulmaktadır. Oysa oyun alanları çocuğun, gelecekte toplumun sorumluluklarının farkında olan, fiziksel, ruhsal ve zihinsel gelişimini en uygun şekilde tamamlamış bireyler olarak yetişmesinde ve eğitilmesinde katkıda bulunan alanlar olmalıdır (Bal, 2005). Oyun alanları, aynı zamanda mimari konuları içinde de yer almaktadır. Bu yüzden oyun alanları planlanırken, mimarlardan, peyzaj mimarlarından ve eğitimcilerden görüş alınması gerekmektedir.

KAYNAKLAR/REFERENCES

- Alqudah, Y. M. M. (2003). *Çocuğun gelişiminde oyun alanlarının rolü*, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Semineri, Ankara.
- Bal, A. (2005). *Zonguldak kenti yeşil alan sistemindeki çocuk oyun alanlarının durumunun peyzaj mimarlığı ilkeleri açısından irdelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Mimarlık Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı-Zonguldak.
- Demiriz, S., Karadağ, A. ve Ulutaş, İ. (2003). *Okulöncesi eğitim kurumlarında eğitim ortamı ve donanımı*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Dönmez, N. B. (1992). *Üniversite çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü ve kız meslek lisesi öğrencileri için oyun kitabı*, İzmir: Bayrak Matbaası.
- Korkmaz, E. (2009). Oyunu çocuk gelişimine etkisi ve çocuk oyun alanları tasarım kriterleri <http://www.planlama.org/new/makaleler/oyunun-cocuk-gelisimine-etkisi-ve-cocuk-oyun-alanlari-tasarim-kriterleri.html> 18.02.2009'da alındı.
- Memik, N. H. (2004). *An evaluation of the changing approaches to children's play spaces*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ Kentsel Tasarım, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı-Ankara.
- Oğuzkan, Ş., ve Oral, G. (1997). *Okulöncesi eğitimi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

- Pehlivan, H. (2005). *Oyun ve Öğrenme*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sevinç, M. (2004). *Erken çocukluk gelişimi ve eğitiminde oyun*. Ankara: Morpa Kültür Yayınları.
- Tekkaya, E. (2001). Tasarlanmış çocuk hakları: Ankara çocuk oyun alanları *Milli Eğitim Dergisi*, 151. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/tekkaya.htm> 25.06.2008'de alındı.
- Uluğ, H. (2007). Kuzey Adana'daki çocuk oyun alanlarının bitki seçimi yönünden irdelenmesi. <http://library.cu.edu.tr/tezler/6587.pdf> 20.06.2008'de alındı.
- Yılmaz, S., ve Bulut, Z. (2003). Kentsel mekânlarda çocuk oyun alanlarının yeri ve önemi: Erzurum örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 158. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/158/yilmaz.htm> 25.06.2008'de alındı.

İletişim/Correspondence

Merve Ünal
İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi
PK: 44280 Malatya, Türkiye
Tel: 0 505 789 63 48
mpepele@inonu.edu.tr

